

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Жұрнақ және жалғау

ЖАРИЯЛАНДЫ
25.08.2020СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/80385/

Кіріспе

Қазақ тіліндегі сөздердің мағынасы мен қызметін кеңейтуге, сөйлемде байланысуына көмектесетін екі негізгі қосымша бар. Олар — **жұрнақ** пен **жалғау**. Бұл екі түрдің өзіндік ерекшеліктері мен қызметтері бар, оларды ажырата білу — қазақ тілінің құрылымын дұрыс түсінуге жол ашады.

1. Жұрнақ

Жұрнақ — сөздің **мағынасын өзгертіп, жаңа сөз** жасайтын қосымша.

Жұрнақтың түрлері:

□ Туынды жұрнақ

- Жаңа сөз жасайды.
- Мысалы:
 - **оқу** → **оқушы** (–шы жұрнағы арқылы адам атауы жасалды)
 - **жаз** → **жазғыш** (–ғыш жұрнағы іс-әрекетке бейімділік білдіреді)

□ Сын есім тудырушы жұрнақтар

- әдемі → **әдемілеу**
- тұнық → **тұнықтық**

□ Есім тудырушы жұрнақтар

- **жаз** → **жазба**
- **сөз** → **сөздік**

□ **Журнақтар арқылы сөздің түбірі өзгеріп, мағынасы да өзгереді.**

2. Жалғау

Жалғау — сөзге қосылып, оның **сөйлемдегі қызметін, басқа сөздермен байланысын** көрсететін қосымша. **Жаңа сөз жасамайды!**

Жалғаудың түрлері:

□ **Жіктік жалғау**

- Ис-әрекетті кім істеп жатқанын көрсетеді.
 - Мен оқимын
 - Сен келесің
 - Ол жазады

□ **Септік жалғау**

- Сөздің сөйлемдегі қызметін білдіреді.
 - мектепке,
 - кітаптан,
 - доспен

□ **Көптік жалғау**

- Заттың көптігін білдіреді.
 - балалар,
 - үйлер

□ **Тәуелдік жалғау**

- Бір заттың басқа бір затқа тиістілігін көрсетеді.
 - менің үйім,
 - сенің қаламың

□ **Жалғау арқылы сөздің мағынасы өзгермейді, бірақ сөйлемдегі рөлі нақтырақ болады.**

Жұрнақ пен жалғаудың айырмашылығы

САЛЫСТЫРУ	ЖҰРНАҚ	ЖАЛҒАУ
Қызметі	Жаңа сөз жасайды	Сөздерді байланыстырады
Мағынаға әсері	Мағынасын өзгертеді	Мағына өзгертпейді
Мысал	«жаз» → жазушы, жазғыш	«жазамын», «жазды», «жазда»

Қорытынды

Жұрнақ пен жалғау — қазақ тілінің негізгі грамматикалық құралдары. Оларды дұрыс қолдану **сауатты жазуға, сөздік қорды байытуға, сөйлемді дұрыс құруға** көмектеседі. Оқушылар үшін бұл екеуін ажырата білу — тіл үйренудегі маңызды қадам.

КМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.